

Identyfikacja i rejestracja bydła

Sławomir Mroczkowski

ATR w Bydgoszczy

Identyfikacja i rejestracja bydła jest pierwszym, stosunkowo dużym projektem, który będzie realizowany w Polsce w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli (IACS), gromadzącego wiele danych dotyczących rolnictwa, a przede wszystkim informacje o wielkości upraw i pogłowie zwierząt gospodarskich. Na podstawie tego systemu planuje się, między innymi, rozdzielać środki finansowe z Unii Europejskiej, przyznawane Polsce w ramach dopłat bezpośrednich dla rolników. Identyfikacja i rejestracja bydła będzie polegać na nadaniu indywidualnego, niepowtarzalnego numeru każdej sztuce i oznakowanie jej poprzez założenie kolczyka, a także wyposażenie jej w odpowiednie dokumenty tożsamości. Budowę systemu rozpoczyna kolczykowanie, chodzi o zakolczykowanie całego istniejącego obecnie pogłowia bydła. W tym celu trzeba przygotować około 12 mln kolczyków, po dwa dla każdego osobnika.

Tworzenie systemu identyfikacji i rejestracji bydła miało się rozpocząć na wiosnę bieżącego roku, następnie termin przesunięto na 1. września. Trwają przetargi, kto zakolczykuje bydło. Chodzi o niemałe pieniądze. Usługa polegająca na oznakowaniu bydła, wypełnieniu odpowiedniej dokumentacji i przesłaniu jej do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) ma kosztować od 6 do 7 zł od każdego osobnika, co daje w skali kraju 36-42 mln zł. Z ostatnich doniesień wynika, że kolczykowaniem mają zająć się lekarze weterynarii i zootechnicy, jednak decyzja ta musi jeszcze uzyskać zgodę Urzędu Zamówień Publicznych. Również dostawca 6 mln par kolczyków ma być wyłoniony z wolnej ręki, z pominięciem procedur przetargowych.

Decyzje się opóźniają. Natomiast zgodnie z przyjętym harmonogramem kolczykowanie bydła musi się zakończyć do ostatniego grudnia 2002 roku. Każde jego opóźnienie może przyczynić się do przesunięcia terminów kolejnych prac. System IACS musi być akredytowany przez unijnych ekspertów, co przewidziano na drugą połowę 2003 roku. Każde opóźnienie w pracach nad IACS może spowodować, że system otrzyma akredytację już po wejściu Polski do UE, co oznacza, że dopłaty bezpośrednie będą wypłacane ze zwłoką.

System Identyfikacji i Rejestracji Bydła będzie służyć nie tylko do sprawnego administrowania rozdziałem dopłat bezpośrednich, ale będzie wykorzystany do realizacji wielu innych zadań natury organizacyjnej, hodowlanej i sanitarnej.

System ewidencji zwierząt gospodarskich ma przede wszystkim:

- ♦ zapewnić jednolitą identyfikację zwierząt oraz możliwość kontroli wszystkich przemieszczeń bydła;
- ♦ być pomocą dla służby weterynaryjnej przy monitoringu sytuacji epizootycznej, a także przy zwalczaniu chorób zakaźnych, np. pryszczycy;
- ♦ wspierać służby zootechniczne przy prowadzeniu pracy hodowlanej;
- ♦ umożliwiać identyfikację mięsa podczas uboju – etykietowanie wołowiny;
- ♦ umożliwiać kontrolę wniosków składanych przez rolników o dotację, w ramach środków krajowych i unijnych.

Tworzenie systemu ewidencji zwierząt gospodarskich opiera się na następujących podstawach prawnych: ustawa o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 1994 roku Nr 1, poz. 2 wraz z późniejszymi zmianami) [1]; ustawa o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 1999 roku Nr 66, poz. 752 z późniejszymi zmianami) [2]; ustawa o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2001 roku Nr 125, poz. 1363) [3]. Sposób znakowania zwierząt i prowadzenia stosownej dokumentacji określa szczegółowo rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie oznakowania bydła, paszportów bydła, prowadzenia rejestru bydła i księgi rejestracji stada bydła (Dz.U. z 2002 roku Nr 131, poz. 1114) [4].

Zadanie oznakowania zwierząt i prowadzenia ich rejestru, zgodnie z zapisami ustawowymi, zostało powierzone Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa [1]. Na razie dotyczy to bydła, a w następnych latach także innych gatunków zwierząt. Natomiast nadzór nad znakowaniem i rejestracją zwierząt prowadzi Inspekcja Weterynaryjna [2]. System Identyfikacji Zwierząt zakłada nadawanie, niepowtarzalnych w skali całego kraju, numerów identyfikacyjnych dotyczących samych zwierząt, jak i gospodarstw, w których utrzymywane są zwierzęta. W przypadku bydła numery identyfikacyjne poszczególnych zwierząt będą składać się z 12 cyfr i 2 znaków literowych. Numer identyfikacyjny gospodarstwa będzie wspólny zarówno dla systemu ewidencji zwierząt, jak i dla całego systemu IACS. Podstawowym założeniem w pełni utworzonego Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt jest jego funkcjonowanie w trójpoziomowej strukturze organizacyjnej. Wymaga to budowy odpowiedniej infrastruktury potrzebnej do obsługi systemu oraz takich rozwiązań sprzętowych, które umożliwiłyby właściwe funkcjonowanie systemu.

Przyjęty przez ARiMR program wdrażania Systemu Identyfikacji i Rejestracji Bydła w 2002 r. zakłada, że koszty wszystkich czynności związanych z usługą kolczykowania, zakupem kolczyków, kolczykownic, dokumentów identyfikacyjnych, będą finansowane z budżetu państwa. Zgodnie z zapisem znowelizowanej ustawy z 24 kwietnia 1997 r.

o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej [2], posiadacze bydła za jego znakowanie i rejestrację nie ponoszą opłat. Okres nieodpłatnego znakowania i rejestracji ustawodawca ustalił na lata 2002-2003. Koszty wynikające z powyższych czynności przejmie ARiMR. Dopiero po pełnym uruchomieniu systemu, czyli od 2004 roku, po zewidencjonowaniu i inwentaryzacji całego pogłowia, koszty ponosić będą właściciele zwierząt. Zwierzę urodzone przed dniem wejścia w życie przepisów w sprawie ich znakowania musi być oznakowane i zgłoszone w ARiMR w ciągu najbliższego roku, a do tego czasu wprowadza się je do obrotu na dotychczasowych zasadach.

System Identyfikacji i Rejestracji Bydła, budowany w Polsce zgodnie z wymaganiami Unii Europejskiej, składać się będzie z następujących elementów: kolczyków z indywidualnym numerem dla każdej sztuki bydła; dokumentu identyfikacyjnego zwierzęcia, zwanego paszportem; księgi rejestracji stada bydła, prowadzonej przez właściciela gospodarstwa; komputerowej bazy danych. Kolczyk wykonany będzie z giętkiego tworzywa z naniesionym logo ARiMR. Skonstruowany będzie w sposób nie powodujący uszkodzeń ciała zwierzęcia, zakładany tak, aby umożliwiać łatwe odczytanie numeru identyfikacyjnego zwierzęcia i wykluczający ponowne jego użycie. ARiMR wydawać będzie kolczyki na wniosek posiadacza bydła, złożony w okresie od 1 października do 31 grudnia każdego roku. W uzasadnionym przypadku, np. sprowadzenie zwierząt z zagranicy, termin składania wniosków może być zmieniony. W przypadku uszkodzenia kolczyka, uniemożliwiającego odczytanie numeru, bądź jego zagubienia, posiadacz bydła zobowiązany będzie złożyć wniosek o wydanie duplikatu, na którym dodatkowo umieszcza się kolejny numer duplikatu oznaczony cyfrą rzymską. W przypadku utraty lub uszkodzenia kolczyka, którym oznakowane było zwierzę sprowadzone z kraju UE, ARiMR jest także zobowiązana do wydania duplikatu, na którym umieszczony będzie numer identyfikacyjny nadany w kraju pochodzenia oraz dodatkowo numer duplikatu wydanego w RP, umieszczony nad symbolem kraju, w którym zwierzę oznakowano.

Na kolczyku umieszczony będzie:

- czytelny i trwały numer identyfikacyjny składający się z 14 znaków, o wysokości nie mniejszej niż 5 mm, z których dwa pierwsze znaki to PL, dwa następne to cyfry oznaczające numer serii kolczyka, dziewięć kolejnych to numer zwierzęcia, ostatni znak to cyfra kontrolna;

- znak graficzny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;

- kod kreskowy, zawierający informacje dotyczące numeru identyfikacyjnego zwierzęcia.

Posiadacz bydła zgłasza zwierzę do rejestru, poprzez zgłoszenie ARiMR faktu oznakowania zwierzęcia lub wwozu do kraju zwierzęcia sprowadzonego z zagranicy, na specjalnym formularzu. W zgłoszeniu do rejestru kraj pochodzenia

zwierzęcia oznaczony będzie przy pomocy specjalnych kodów. ARiMR w terminie 14 dni od daty zgłoszenia zobowiązana będzie wydać paszport zwierzęcia oraz księgę rejestracji w formie książkowej i dokonywać wpisu zwierzęcia do rejestru.

Każdy właściciel bydła będzie musiał prowadzić w gospodarstwie ewidencję zwierząt za pomocą rejestru, zwanego Księgą Rejestracji Stada Bydła. Księga rejestracji dla danego stada wydawana będzie przy pierwszym zgłoszeniu do rejestru zwierzęcia z tego stada. Prowadzona będzie oddzielnie dla każdego stada w formie książkowej lub przy zastosowaniu systemów informatycznych, opartych na specjalnych programach komputerowych. W tym drugim wypadku prowadzący księgę zobowiązany będzie do zapewnienia systemu ochrony i zabezpieczenia danych przed ich utratą oraz do sporządzania wydruków danych raz na 6 miesięcy. Dane zawarte w księgach lub wydrukach komputerowych będą przechowywane przez okres co najmniej 5 lat od daty ubycia zwierzęcia ze stada. Księga rejestracji zawierać będzie informacje dotyczące numeru kolczyka, płci i rasy zwierzęcia, daty przybycia do siedziby stada, a także numer identyfikacyjny matki, a w przypadku zwierzęcia pochodzącego z kraju nie należącego do UE – numer identyfikacyjny nadany w tym kraju, w przypadku krów – datę pierwszego wycielenia, datę i, podaną według odpowiedniego kodu, przyczynę ubycia zwierzęcia ze stada oraz adnotacje o przeprowadzonych kontrolach. Rasę zwierzęcia będzie się wpisywać przy pomocy odpowiednich kodów literowych. Wpisu do księgi dokonywać się będzie w języku polskim, w sposób czytelny i trwały, w terminie 7 dni od daty zaistnienia zdarzenia powodującego obowiązek tego wpisu.

Rejestr bydła oznakowanego, prowadzony przez ARiMR, zawierać powinien dodatkowo: kolejne numery gospodarstw i numery siedzib stad, w których zwierzę przebywało; numer identyfikacyjny matki zwierzęcia, a w przypadku urodzenia zwierzęcia w wyniku przenoszenia zarodka – numer identyfikacyjny dawczyni zarodka lub dawczyni komórki jajowej; numer identyfikacyjny ojca, a w przypadku sztucznego unasięniania – numer identyfikacyjny dawcy nasienia; oznaczenie typu użytkowego zwierzęcia (mięsny, mleczny, mięsno-mleczny); oznaczenie kraju pochodzenia zwierzęcia, za pomocą specjalnego kodu; w przypadku przemieszczenia zwierzęcia – jego przyczynę, datę oraz kod kraju, do którego zwierzę było przemieszczone; datę padnięcia zwierzęcia, a w przypadku jego uboju – datę uboju, datę przyjęcia do rzeźni, numer partii uboju, numer siedziby stada, masę ciała przed ubojem, masę tuszy, kategorię (cielę, wolec, jałówka, buhaj, krowa); informację o ewentualnym wydaniu duplikatu paszportu. ARiMR prowadzić będzie rejestr na podstawie danych zawartych w zgłoszeniu zwierzęcia, zgłoszeniu zmiany posiadacza, zgłoszeniu padnięcia, zgłoszeniu uboju, informacji o stanie stada bydła na dzień 31 grudnia danego roku.

Każda oznakowana sztuka bydła otrzyma dokument identyfikacyjny, popularnie zwany paszportem, który będzie za-

wierał przede wszystkim dane posiadacza i informacje o zwierzęciu. Paszport zwierzęcia zawierać będzie: nazwę i znak graficzny ARiMR; datę wystawienia paszportu; numer gospodarstwa i numer wyodrębnionej części gospodarstwa, w której przebywa dane stado bydła, nadany w momencie wydania księgi rejestracji lub paszportu; informacje dotyczące samego zwierzęcia (numer kolczyka, płeć, rasa, numer identyfikacyjny matki); jeżeli zwierzę nie urodziło się na terenie Polski – dane dotyczące pochodzenia zwierzęcia (kraj pochodzenia, datę wwozu, numer identyfikacyjny nadany w kraju pochodzenia); datę uboju albo padnięcia; informacje o kolejnych posiadaczach zwierzęcia (imię i nazwisko lub nazwę posiadacza, adres lub siedzibę, numer gospodarstwa lub numer siedziby stada, miejsce i datę przybycia zwierzęcia do gospodarstwa, podpis posiadacza zwierzęcia). Paszport wykonany będzie według specjalnego wzoru, w sposób uniemożliwiający jego podrobienie. W przypadku utraty lub uszkodzenia paszportu, na wniosek złożony przez właściciela zwierzęcia, ARiMR zobowiązana będzie wydać duplikat paszportu w terminie 14 dni od daty złożenia wniosku. W przypadku uboju lub padnięcia zwierzęcia właściciel zobowiązany będzie do zwrotu paszportu w miejscu składania wniosków. W 2002 i 2003 roku ARiMR wydawać będzie paszporty w terminie 30 dni od daty zgłoszenia zwierzęcia.

Komputerowa Baza Danych Systemu Identyfikacji i Rejestracji Bydła będzie administrowana i aktualizowana przez sieciowy system informatyczny, całkowicie zintegrowany z systemem IACS. W przyszłości będzie służyć jako źródło danych dla potrzeb służb zootechnicznych, weterynaryjnych i administracyjnych, a także przy etykietowaniu produktów pochodzenia zwierzęcego, na przykład mięsa.

Utworzenie Systemu Identyfikacji i Rejestracji Bydła, a w dalszej przyszłości pozostałych gatunków zwierząt, jest na gruncie polskim zadaniem pionierskim i stosunkowo trudnym pod względem logistycznym. Wynika to zarówno ze stosunkowo dużej skali przedsięwzięcia, jak i z ograniczonego czasu, jaki pozostał do wykonania tego zadania. Według Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w UE, Polska jest zobowiązana dostosować się do wymogów unijnych, między innymi, pod względem struktury i administracji rolnej. Budowa i akredytacja poszczególnych elementów systemu IACS jest warunkiem koniecznym do objęcia polskich rolników dopłatami bezpośrednimi, w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Zgodnie z przyjętym harmonogramem w latach 2002-2003 musi zostać utworzony i przetestowany system identyfikacji i rejestracji bydła. System IACS zostanie utworzony w terminie, jeżeli niezwłocznie rozpocznie się kolczykowanie krów. Jeżeli bydło nie będzie na czas oznaczone i zarejestrowane, polscy hodowcy nie mogą liczyć na otrzymanie pieniędzy z dopłat bezpośrednich z Unii Europejskiej.

Literatura: 1. Ustawa z 29 grudnia 1993 roku o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 1994 roku Nr 1, poz. 2 wraz z późniejszymi zmianami). 2. Ustawa z 24 kwietnia 1997 roku o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 1999 roku Nr 66, poz. 752 z późniejszymi zmianami). 3. Ustawa z 25 lipca 2001 roku o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2001 roku Nr 125, poz. 1363). 4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 lipca 2002 roku w sprawie oznakowania bydła, paszportów bydła, prowadzenia rejestru bydła i księgi rejestracji stada bydła (Dz.U. z 2002 roku Nr 131, poz. 1114).

Intensywność organizacji produkcji rolnej w Polsce

Stanisław Krasowicz, Eliza Nieściór

IUNG Puławy

W dyskusjach na temat rolnictwa często przewija się określenie intensywności. Wiedza na ten temat często jest jednak dość powierzchowna. Pojęcie intensywności bywa stosowane do oceny różnych zjawisk, w tym także w rolnictwie. powszechnie znany jest podział na intensywność produkcji (produkcji) i intensywność organizacji [4]. Intensywność organizacji, inaczej zwana intensywnością potencjalną, wynika z określonej struktury użytkowania ziemi i obsady zwierząt produkcyjnych. Do oceny intensywności organizacji wyko-

rzystuje się metodę punktową Kopcina [2]. Zaletą tej metody jest wykorzystanie mierników naturalnych i wyeliminowanie ocen wartościowych, które są zmienne w krótkim okresie. Względy te przemawiają za wyborem metody wskaźnikowej Kopcina [2] do oceny intensywności rolnictwa w Polsce w ujęciu dynamicznym i regionalnym.

W warunkach gospodarki rynkowej intensywność organizacji produkcji rolnej jest pochodną uwarunkowań przyrodniczych i ekonomiczno-organizacyjnych. Analizy wykazują, że w ostatnich latach wzrasta siła oddziaływania warunków ekonomiczno-organizacyjnych [3].

W opracowaniu przedstawiono zmiany intensywności organizacji produkcji rolnej w Polsce w latach 1947-2001 oraz jej aktualne zróżnicowanie regionalne.

Metoda analizy i materiał źródłowy

Intensywność organizacji produkcji rolnej oceniono stosując, często opisywaną w literaturze, metodę wskaźnikową Kopcina [2]. Metoda ta umożliwia określenie w punktach intensywno-